

C-709/19. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2019. szeptember 25.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2019. szeptember 20.

Felperes:

Vereniging van Effectenbezitters

Alperes:

BP plc

Az alapeljárás tárgya

Az alapeljárásban a Vereniging van Effectenbezitters (a továbbiakban: VEB), egy holland egyesület, amelynek alapszabályban meghatározott célja az értékpapír-tulajdonosok érdekeinek képviselete, és a BP plc (a továbbiakban: BP), egy nemzetközi szintű tevékenységet folytató olaj- és gázipari vállalat áll egymással szemben, a BP állítólagosan jogellenes magatartása miatt a BP részvényesei által részvényeik értékének csökkenése formájában elszenvedett károk tárgyában.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az EUMSZ 267. cikkén alapuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem a holland bíróságok joghatóságára vonatkozik. Pontosabban arról van szó, hogy úgy kell-e értelmezni a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletet (átdolgozás) (a továbbiakban: „Brüsszel Ia” rendelet), hogy közvetlenül egy hollandiai befektetési

számlán bekövetkezett tisztán vagyoni kár megfelelő kapcsoló elvet jelenthet a holland bíróságok joghatóságának megállapításához.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1. a) Úgy kell-e értelmezni a [„Brüsszel Ia” rendelet] 7. cikkének 2. pontját, hogy egy közvetlenül egy hollandiai befektetési számlán vagy egy Hollandiában székhellyel rendelkező banknál és/vagy befektetési társaságnál vezetett befektetési számlán bekövetkezett tisztán vagyoni kár, amely egy nemzetközi, tőzsdén jegyzett vállalkozás általánosságban világszerte közzétett, azonban helytelen, hiányos és félrevezető információi alapján hozott befektetési döntés következménye, megfelelő kapcsoló elvet jelent a káresemény bekövetkeztének helye (*Erfolgsort*) szerinti holland bíróságok joghatóságának megállapításához?

b) Nemleges válasz esetén, szükségesek-e olyan további körülmények, amelyek alátámasztanák a holland bíróságok joghatóságát, illetve ilyen esetben milyen körülményekről van szó? Elegendőek-e a [7. pontban] említett további körülmények ahhoz, hogy megalapozzák a holland bíróságok joghatóságát?

2. Eltérő választ kell-e adni az első kérdésre akkor, ha egy olyan egyesület által a BW (polgári törvénykönyv) 3:305a. cikke alapján indított keresetről van szó, amelynek célja az első kérdés értelmében vett kárt elszenvedett befektetők kollektív érdekeinek saját jogán való képviselése, ami többek között azt eredményezi, hogy sem e befektetők lakóhelyét, sem pedig az egyes vásárlások, illetve a már birtokolt részvények el nem adására vonatkozó egyéni döntések konkrét körülményeit nem állapítják meg?

3. Ha a holland bíróságok a „Brüsszel Ia” rendelet 7. cikkének 2. pontja alapján joghatósággal rendelkeznek a BW 3:305a. cikke szerinti keresetek elbírálására, akkor az érintett bíróság e rendelet 7. cikkének 2. pontja alapján rendelkezik-e mind joghatósággal, mind illetékességgel az első kérdés értelmében vett kárt elszenvedett befektetők valamennyi ezt követően benyújtott egyéni kártérítési keresetére?

4. Ha a harmadik kérdés értelmében az érintett holland bíróság az első kérdés szerinti kárt elszenvedett befektetők valamennyi egyéni kártérítés iránti keresetére joghatósággal ugyan rendelkezik, illetékességgel azonban nem, akkor az illetékességet a károsult befektető lakóhelye, e befektető egyéni bankszámláját vezető bank székhelye vagy a befektetési számlát vezető bank székhelye alapján kell-e megállapítani, vagy ahhoz egyéb kapcsoló elvet kell figyelembe venni?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

A „Brüsszel Ia” rendelet 4. és 7. cikke

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

A Burgerlijk Wetboek (holland polgári törvénykönyv, a továbbiakban: BW) 3:305a. cikke

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 2010. április 20-án a BP által lízingelt, a Mexikói-öbölben található Deepwater Horizon olajfúró tornyon halálesetekkel és sérülésekkel járó robbanás történt. Ezen kívül környezeti kár is keletkezett.
- 2 2015-ben a VET a BW 3:305a. cikke alapján a BP-vel szemben a Rechtbank Amsterdam (amszterdami bíróság, Hollandia) előtt közérdekű keresetet nyújtott be mindazon személyek érdekében, akik a 2007. január 16. és 2010. június 25. közötti időtartamban hollandiai befektetési számlán, vagy Hollandiában székhellyel rendelkező banknál és/vagy befektetési társaságnál vezetett befektetési számlán keresztül vásároltak, birtokoltak vagy értékesítettek BP törzsrészcéget (a továbbiakban: BP-részvényesek).

Ebben eljárásban a VEB a következők megállapítását kérte:

- i. a holland bíróságok rendelkeznek joghatósággal a BP-részvényesek kártérítési keresetének elbírálására,
 - ii. e keresetek tekintetében a Rechtbank Amsterdam (amszterdami bíróság) rendelkezik illetékességgel,
 - iii. a kártérítési keresetekre a holland jog alkalmazandó,
 - iv. a BP a BP-részvényesek részére helytelen, hiányos és félrevezető tájékoztatást adott i. a 2010. április 20-i olajkiömlést megelőző biztonsági és karbantartási programjáról, ii. az olajkiömlés mértékéről, illetve iii. a BP ezen olajkiömléssel kapcsolatos szerepéről és felelősségéről,
 - v. a BP a iv. pontjában említett magatartásával jogsértést követett el a BP-részvényesekkel szemben,
 - vi. a BP-részvényesek BP-részvényesek általi vételére/eladására kedvezőbb piaci áron került volna sor vagy egyáltalán nem került volna sor, ha a BP nem követett volna el jogsértést,
 - vii. a BP jogellenes magatartása és az ezáltal megvalósuló vételi, illetve eladási feltételek, valamint a BP-részvényeseket a 2007. január 16. és 2010. június 25. közötti időszakban ért árfolyamkár között *conditio sine qua non* értelemben vett okozati összefüggés fennáll.
- 3 A BP vitatta a holland bíróságok joghatóságát, és azt állította, hogy e bíróságok a joghatóság megalapozása érdekében nem hivatkozhatnak a „Brüsszel

Ia” rendeletre. A Rechtbank Amsterdam (amszterdami bíróság) a VEB keresete tekintetében joghatóságának hiányát állapította meg. A Gerechtshof Amsterdam (amszterdami fellebbviteli bíróság, Hollandia) a fellebbezési eljárás keretében helybenhagyta a Rechtbank ítéletét. A VEB felülvizsgálati kérelmet terjesztett a kérdést előterjesztő bíróság elé a fellebbviteli bíróság ítéletével szemben.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 4 A felülvizsgálati eljárásban nem vitatott, hogy a VEB keresete a „Brüsszel Ia” rendelet 7. cikkének 2. pontja értelmében jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményre vagy ilyen cselekményből fakadó igényre vonatkozik, amely rendelkezés alapján annak a helynek a bírósága rendelkezik joghatósággal, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet. A felülvizsgálati kérelemmel az a kérdés merült fel, hogy a holland bíróságok ezen rendelet 7. cikkének 2. pontja értelmében a kár bekövetkezésének helye szerinti bíróságként rendelkeznek-e joghatósággal a VEB keresetének elbírálására.
- 5 A VEB és a BP eltérő álláspontot képviselnek a 2015. január 28-i Kolassa ítélet (C-375/13, EU:C:2015:37, a továbbiakban: Kolassa ítélet) és a 2016. június 16-i Universal Music International Holding ítélet (C-12/15, EU:C:2016:449, a továbbiakban: Universal Music ítélet) közötti viszony és az azokból a jelen ügyre nézve keletkező jogkövetkezmények tekintetében.
- 6 A VEB többek között előadja, hogy a jelen eljárás körülményei a Kolassa ítélet és a 2018. szeptember 12-i Löber ítélet (C-304/17, EU:C:2018:701, a továbbiakban: Löber ítélet) körülményeivel összehasonlíthatók. A részvények értékvesztése nem a pénzügyi piacok bizonytalanságának, hanem a fenti 1. pontban említett olajkiömlésre vonatkozó helytelen, hiányos és félrevezető információk BP általi rendelkezésre bocsátásának tudható be, és ennek révén a BP megsértette a jogszabályi tájékoztatási kötelezettségét. Ennek következtében a részvényesek olyan befektetési döntéseket hoztak, amely a körülmények helyes és teljes körű ismeretében nem hoztak volna meg. Amikor a helyes információk rendelkezésre álltak, részvényeik értéke csökkent, és ezáltal káruk keletkezett. Mivel a részvényeket, legalábbis a részvényesek e részvényekre vonatkozó követeléseit hollandiai befektetési számlán, vagy Hollandiában székhellyel rendelkező banknál és/vagy befektetési társaságnál vezetett befektetési számlán kezelték (jóváírások és megterhelések), és azokat ilyen befektetési számlán tartották, a részvényekben a BP jogellenes magatartása miatt bekövetkezett értékcsökkenésként elszenvedett kár közvetlenül Hollandiában, ezen a befektetési számlán valósult meg. Ezért a holland bíróságok rendelkeznek joghatósággal a VEB keresetének elbírálására. A holland bíróságok joghatósága tekintetében (más) sajátos vagy további feltételek fennállása nem szükséges.
- 7 Mégis, ha az Universal Music ítélet értelmében vett sajátos vagy további feltételek fennállása szükséges, a VEB álláspontja szerint másodlagosan a következő feltételek relevánsak. Egyrészt a BP világszerte célzott meg befektetőket,

beleértve a hollandiai befektetőket is. A VEB nagyszámú olyan befektető érdekeit képviseli, akik lakóhelye túlnyomórészt Hollandiában található. Másrészt a BP az Egyesült Államokban más részvényesekkel egyezséget kötött. Ezt az egyezséget a VEB által képviselt befektetők részére nem ajánlották fel, és Európában nem kerül sor hasonló eljárások lefolytatására. Harmadrészt azon részvényesek között, akiknek az érdekében a VEB fellép, olyan fogyasztók is találhatóak, akik a „Brüsszel Ia” rendelet alapján különleges jogvédelmet élveznek. Végezetül jelentőséggel bír az a körülmény, hogy a VEB a részvényesek követeléseit a BW 3:305a. cikke alapján benyújtott közérdekű kereset keretében érvényesíti.

- 8 A BP többek között azt állítja, hogy pusztán az a tény, hogy a Kolassa ítélet esetében a kár közvetlenül H. Kolassa bankszámláján Ausztriában keletkezett, nem volt elegendő az osztrák bíróságok joghatóságának megállapításához. Több indok is volt, amely megalapozta Ausztria joghatóságát. A Barclays tájékoztatót tett közzé Ausztriában, és egy osztrák bank igazolásait értékesítették (tovább). A BP ebben a tekintetben az Universal Music ítélet 37. pontjára hivatkozik: E pontból következik, hogy a Kolassa ügyben hozott ítélet azon körülményekhez kapcsolódott, amelyek együttesen a felperes lakóhelye szerint bíróságok joghatóságának elismerése mellett szólnak. Következésképpen egy tisztán pénzügyi kár, amely közvetlenül a bankszámlán következik be, önmagában nem minősíthető a „Brüsszel Ia” rendelet 7. cikkének 2. pontja szerinti „releváns kapcsolótényezőnek”. Ez akkor is igaz, ha nem áll fenn annak veszélye, hogy a hátrányos helyzetbe kerülő fél a kár bekövetkezésének helyét utólag manipulálni tudná azáltal, hogy olyan bankszámlát választ, amelyet egy számára megfelelő helyen vezetnek. Ha tehát nem merülnek fel további körülmények, akkor a bankszámla vezetésének helye szerint bíróságok nem rendelkeznek joghatósággal. Az eljárás kollektív jellege nem változtat ezen semmit.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása

- 9 A Hoge Raad (Hollandia legfelsőbb bírósága) álláspontja szerint ezek az érvek a „Brüsszel Ia” rendelet értelmezésével kapcsolatos kérdéseket vetnek fel, és azok megválaszolása tekintetében megalapozott kétség merülhet fel. Ezért a legfelsőbb bíróság előzetes döntéshozatal céljából a fentiekben említett kérdéseket terjesztette az Európai Unió Bírósága elé.
- 10 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdést illetően a Hoge Raad (Hollandia legfelsőbb bírósága) rámutatott arra, hogy mind a Kolassa ítélet, mind a Löber ítélet esetében, valamint a jelen ügyben tisztán vagyoni kárról van szó, amely közvetlenül egy bankszámlán vagy befektetési számlán következett be, és amelynek során e tisztán vagyoni kár olyan értékpapírok értékvesztéséből fakad, amelyeket bankszámlán vagy befektetési számlán követelésként tartanak nyilván. Ez az eset eltér az Universal Music ítélet alapjául szolgáló helyzettől. Az Universal Music ügyben a bankszámlán e bankszámláról a károsultakat külföldön ért kár megtérítése érdekében teljesített kifizetés következtében állt elő tisztán vagyoni kár. A bankszámlán vagy befektetési számlán követelésként

nyilvántartott részvények értékvesztésével ellentétben azonban a károsult ebben a esetben maga gyakorolhatott befolyást a bankszámláján nyilvántartott követelésre, mivel szabadon dönthetett arról, hogy kifizetést teljesít erről a bankszámláról. A Kolassa ítélet, a Löber ítélet és a jelen ügy ténybeli körülmények terén mutatkozó különbsége abban áll, hogy jelen ügyben a kereset nem a Hollandiában kiadott tájékoztatóban található félrevezető információkon alapul. A VEB által felhozott érvek szerint, amelyeket a Gerechthof (fellebbviteli bíróság) nem utasított el, és amelyeket ezáltal a felülvizsgálati eljárásban helytállóként kell elfogadni, a BP sajtóközlemények, honlapján közzétett hírek, éves beszámolók és üzleti jelentések révén, valamint az igazgatósági tagok nyilvánosságnak szánt nyilatkozataiban helytelen, hiányos és félrevezető információkat tett közzé. A BP a kifogásolt tájékoztatást nem kifejezetten vagy nem külön a holland befektetőknek szánta. Úgy tűnik továbbá, hogy a jelen ügyben nem pénzügyi termékek másodlagos hollandiai piacon való értékesítéséről és megvételéről, hanem a BP londoni vagy frankfurti tőzsdén jegyzett törzsrészvényeinek hollandiai befektetési számlán vagy Hollandiában székhellyel rendelkező banknál és/vagy befektetési társaságnál vezetett befektetési számlán keresztül történő megvételéről van szó. Az alperes tekintetében annak kiszámíthatatlansága, hogy melyik bíróság előtt perelhetik – amely helyzet akkor állna fenn, ha az a hely, ahol bank- vagy befektetési számlát vezetnek, a káresemény bekövetkezésének helyének minősülne – nem minden esetben képezi akadályát a káresemény bekövetkezésének helye szerinti bíróság joghatósága megállapításának. A 2011. október 25-i eDate Advertising és társai ítéletben (C-509/09 und C-161/10, EU:C:2011:685, 51. pont) a Bíróság többek között – legalább a tagállamuk területén okozott kár elbírálása tekintetében – elismerte minden olyan tagállam bíróságának joghatóságát, amelynek a területén az interneten közzétett tartalom hozzáférhető, vagy hozzáférhető volt. Felmerül a kérdés, hogy rendelkezésre áll-e hasonló joghatósági szabály olyan keresetek tekintetében, amelyekkel azon kár megtérítését kérik, amelyet a részvényesek a nemzetközi, tőzsdén jegyzett vállalkozás által közölt helytelen, hiányos vagy félrevezető információk miatt szenvedtek el.

- 11 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdést illetően a Hoge Raad (Hollandia legfelsőbb bírósága) kifejtette, hogy az a körülmény, hogy jelen ügyben a BW 3:305a. cikke szerint közérdekű keresetről van szó, a káresemény bekövetkezése helyének meghatározása során (további) problémákhoz vezethet. Mivel a közérdekű keresettel hasonló érdekeket kell megvédeni, azon károsultak egyedi körülményei, akiknek az érdekeiket ezen kollektív eljárás keretén képviselik, figyelmen kívül maradnak. Ugyanis sem az egyes (vételi) ügyletek, sem a már birtokolt részvények el nem adására vonatkozó egyedi döntések nem képezik a közérdekű kereset tárgyát. Kérdéses, hogy szükséges-e ilyen esetben a további egyedi körülmények meghatározása, és ha igen, hogyan. A 2015. május 21-i CDC Hydrogen Peroxide ítéletben (C-352/13, EU:C:2015:335, 35., 36. és 56. pont) a Bíróság úgy határozott, hogy az eredeti hitelező követeléseinek átruházása önmagában nem befolyásolhatja a joghatósággal rendelkező bíróságnak a „Brüsszel Ia” rendelet 7. cikke 2. pontjának (korábbi szabályozása) szerinti meghatározását, és következésképpen a káreseményt minden egyes kártérítési követelés tekintetében vizsgálni kell, függetlenül a követeléssel kapcsolatos

átruházástól vagy csoportosítástól. Felmerül a kérdés, hogy e szigorú szabályokat a káresemény bekövetkezése helyének a BW 3:305a. cikke szerinti kollektív eljárás keretében történő meghatározása tekintetében is alkalmazni kell, mivel az ilyen jellegű eljárás esetében nem követelések átruházásáról vagy csoportosításáról van szó, hanem kizárólag kollektív érdekek képviseléről, e szabályok pedig veszélyeztetnék a BW 3:305a. cikkében előírt eszköz hatékonyságát.

- 12 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdést illetően a Hoge Raad (Hollandia legfelsőbb bírósága) megállapította, hogy a BP-részvényesek abban az esetben, ha a holland bíróságoknak joghatósággal rendelkeznének, és megállapítanák, hogy a BP a BP-részvényesekkel szemben jogsértést követett el, egy új eljárásban egyénileg indíthatnának kártérítés iránti keresetet. Ilyen esetben tisztázni kell, hogy a közérdekű kereset elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróság előtt lehet-e ilyen kereseteket indítani. E kérdés akkor merülhet fel, ha a BP-részvényesek lakóhelye vagy a bankjuk és/vagy a befektetési számlájuk Hollandiában a megkeresett bíróság illetékességi területén kívül található. Ebben az összefüggésben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdésre és e kérdésre vonatkozó alábbi fejtegetésekre kell utalni.
- 13 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik kérdést illetően a Hoge Raad (Hollandia legfelsőbb bírósága) megállapította, hogy a Bíróság a Löber ítéletben (31. pont) az osztrák bíróságok joghatóságának elismerésére hivatkozik. A „Brüsszel Ia” rendelet 7. cikkének 2. pontja szerinti különös joghatósági szabályok nemcsak a joghatóságot, hanem az egyes tagállamokon belüli területi illetékességet is szabályozzák. A Löber ítéletben függőben maradt annak kérdése, hogy közvetlenül melyik bankszámlán következett be a káresemény. Egyrésztől úgy tűnik, hogy ezen ítélet (32. pont) a „bankszámlák” kifejezés alkalmazása során nem tesz lényegi különbséget „egyéni” bankszámla és befektetési számla között. Ebből arra lehet következtetni, hogy mindkét számla figyelembe vehető. Másrésztől Bobek főtanácsnok ezen ügyre vonatkozó indítványából (13. pont) következik, hogy H. Löber egyéni bankszámláját Bécsben vezették, ahol lakóhellyel is rendelkezett, a befektetési számlákat pedig Salzburgban és Grazban vezették. A Löber ítéletben a bécsi bíróság illetékességének megállapítása tekintetében nyilvánvalóan elegendő volt, hogy Bécsben nem csupán H. Löber lakóhelye, hanem a bankszámláját vezető banknak a székhelye is megtalálható volt. Ez felveti a kérdést, hogy az egyes tagállamokon belüli területi illetékesség megállapítása tekintetében mely szempont, illetve szempontok meghatározóak. E szempont a károsult befektető lakóhelye, annak a banknak a székhelye, amelynél a befektető egyéni bankszámláját vezetik, vagy annak a banknak a székhelye, amelynél a befektetési számlát vezetik, vagy pedig más kapcsolódási pontot kell figyelembe venni?